

**ВЗАЄМИНИ ОМЕЛЯНА ПРИЦАКА
ТА ЯРОСЛАВА ДАШКЕВИЧА НА ТЛІ ЕПОХИ**
(на матеріалах архіву О. Прицака в Національному університеті
«Києво-Могилянська академія»)

Омелян Прицак та Ярослав Дашкевич понад 40 років підтримували тісне науково-творче й особисте спілкування¹. Внаслідок цього, в архіві О. Прицака сформувався комплекс різноманітних матеріалів Я. Дашкевича, серед яких рукописи наукових статей ученого, друковані роботи з дарчими написами, рецензії, бібліографія та покажчик опублікованих праць, матеріали біографічного характеру, листи, листівки, фотографії тощо. Усе це становить цінну джерельну базу для реконструкції біографії та цілісного дослідження інтелектуальної спадщини видатного українського історика.

О. Прицак (1919-2006) та Я. Дашкевич (1926-2010) були представниками одного покоління, вони народилися й формувалися в Галичині у міжвоєнну добу ХХ ст., їхньою спільною *alma mater* став Львівський університет. Попри відмінні обставини життя й несприятливі умови для повноцінного професійного та приватного спілкування, їхні наукові й дружні стосунки, що зав'язалися на початку 1960-х рр., тривали до смерті О. Прицака. Перша зустріч двох учених відбулася у Львові в березні 1943 р., на одному із засідань Літературно-мистецького клубу², де О. Прицак упродовж лютого – березня брав участь у циклі дискусій, ініційованих його рефератом «Переломові моменти в історії України»³. На той час О. Прицак уже завершив навчання в університеті (1940 р.) та свої піврічні студії в аспірантурі (квітень – жовтень 1940 р.) в А. Кримського, потім відбув понад півроку строкової служби в Радянській армії в Уфі та Білій Церкві, був мобілізований на фронт, пережив полон,

---

¹ Цим взаєминам присвячена стаття Я. Дашкевича, написана ним до 75-ліття О. Прицака. Див.: Дашкевич Я. Для Омеляна Прицака. Мемуарний жмуток до 75-річчя // Східний світ. – Київ, 1994. – № 1-2. – С. 7-14.

² Зустріч мала важливе значення для Я. Дашкевича і тому збереглася в його пам'яті, про що він письмово згадував через 50 років. Див.: Дашкевич Я. Для Омеляна Прицака... – С. 8.

³ У дискусії щодо формування української нації брали участь і відомі науковці, і початківці, зокрема М. Кордуба, О. Терлецький, Д. Коренець, В. Мартинець, Б. Ольхівський, О. Домбровський та ін. Перебіг дискусії, спричиненої рефератом О. Прицака, висвітлювався в тодішній українській пресі Львова і Кракова. Див.: Львівські вісті. – Львів, 1943. – № 44-46, 50; Краківські вісті. – Краків, 1943. – № 48, 52, 67; Наші дні. – Львів, 1943. – № 4.

утечу з полону, працював співробітником в «Українському слові» в Києві (жовтень – грудень 1941 р.), відтак повернувся до Львова в січні – лютому 1942 р. й надалі займався дослідницькою діяльністю. Молодший на сім років Я. Дашкевич ще не мав такого насиченого, в т. ч. й драматичними подіями, життєвого досвіду, як його дещо старший колега. Він був учнем передостаннього класу Української академічної гімназії й лише наступного 1944 р. почав здобувати вищу освіту у Львівському медичному університеті, а пізніше у Львівському державному університеті імені І. Франка. Після того як восени 1943 р. О. Пріцак виїхав зі Львова до Німеччини, де згодом продовжив свої сходовознавчі студії в Берлінському університеті, він протягом 45 років перебував поза межами України (за винятком нетривалого візиту до Львова у 1959 р.). Таким чином, друга зустріч обох істориків відбулася аж у 1988 р.

За словами Я. Дашкевича, його знайомство з О. Пріцаком ділиться на два етапи: заочний і очний⁴. Заочне знайомство розпочалося з ранніх праць цього вченого, що були надруковані у львівських часописах та спеціальних збірниках у 1937-1939 рр., і продовжувалося через листування в 1960–1980-х рр. Період від приїзду О. Пріцака в Україну в червні 1988 р. і до його смерті у 2006 р. став для обох науковців часом безпосередніх зустрічей, контактів і співпраці, про плідність яких свідчать нагромаджені в приватних архівах учених їхні персональні комплекси матеріалів і документів, що є цінним і багатогранним джерелом з історії вітчизняної та світової науки ХХ ст. загалом та з історії формування й розвитку наукових і особистих взаємин двох непересічних особистостей зокрема.

В архівній колекції О. Пріцака в Національному університеті «Киево-Могилянська академія» (далі – НаУКМА) зберігаються такі матеріали Я. Дашкевича: а) наукові; б) біографічні; в) епістолярні; г) фотографії.

Перша група джерел включає рукописи праць, виступів і рецензій Я. Дашкевича, а також відбитки та ксерокопії його друкованих робіт, що складає 44 архівних документи. Більшість їх було надіслано автором О. Пріцакові до США в 1960–1980-х рр. Це публікації львівського історика в різноманітних наукових часописах і збірниках у вигляді відбитків. Частина статей та рецензій представлена машинописними текстами, що були написані в кінці 1980-х – на початку 1990-х рр. і передані О. Пріцаку безпосередньо.

Одним з найважливіших документів цієї групи, який характеризує епоху та способи комунікації науковців у 1960–1980-х рр., є рукопис статті «Armenians in the Ukraine at the Time of Hetman Bohdan Xmel'nyč'kyj (1648-1657)», що побачила світ на сторінках спеціального випуску «Harvard Ukrainian Studies», присвяченого О. Пріцаку з нагоди його 60-ліття⁵. Ця праця посідає особливе місце як у науковій біографії її автора, так і у висвітленні взаємостосунків обох учених. Насамперед

⁴ Дашкевич Я. Для Омеляна Пріцака... – С. 7.

⁵ Dashkevych Ya. Armenians in the Ukraine at the Time of Hetman Bohdan Xmel'nyč'kyj (1648-1657) // Harvard Ukrainian Studies. – Cambridge, 1979-1980. – Vol. 3/4: Eucharisterion: Essays presented to Omeljan Pritsak on his Sixtieth Birthday by his Colleagues and Students. – P. 166-188.

тому, що хронологічно розвідка була вже другою публікацією Я. Дашкевича в «Harvard Ukrainian Studies» (та ще й у його спецвипуску), що є підтвердженням визнання наукового рівня цього історика – першого й на подальше десятиліття єдиного науковця з України, чия стаття була надрукована в цьому авторитетному виданні⁶. Важливо також, що вказана праця вийшла у світ під власним прізвищем автора. Перша ж стаття Я. Дашкевича в журналі Українського наукового інституту Гарвардського університету (далі – УНІГУ) з'явилася друком на рік раніше, у 1978 р., і була підписана одним із псевдонімів ученого – Stepaniv Jaroslav⁷. У списку авторів «Harvard Ukrainian Studies» (Том 2, № 4) за 1978 р. Я. Дашкевич поданий як приватний дослідник, без зазначення посади й місця роботи.

Особливість рукопису «Armenians in the Ukraine at the Time of Hetman Bohdan Xmel'nyuc'kyj (1648-1657)» полягає в тому, що він за формою не є типовим текстом наукової праці, бо поєднує в собі ознаки статті й листа. Це був один із застосовуваних Я. Дашкевичем способів надсилати з СРСР 1970–1980-х рр. до закордонних часописів свої наукові дослідження. Деякі з цих листів-статей історик адресував на ім'я О. Прицака, деякі – на ім'я секретарки УНІГУ Б. Сенс. У цьому разі кореспонденції були надіслані Б. Сенс (зі Львова протягом 14-30 червня 1979 р.). Прагнучи unikнути пильної уваги з боку радянських спецслужб до вмісту значного за об'ємом поштового відправлення, автор пересилав статтю частинами: по три аркуші форматом А4, складені вчетверо, в п'яти окремих конвертах звичного розміру. Знаючи, що радянські «компетентні» органи контролюють зміст листування, Я. Дашкевич починав кожну кореспонденцію зі звернення до п. Б. Сенс та пропозиції розповісти їй про історію вірмен в Україні за правління Б. Хмельницького, зацікавлення якою вона нібито свого часу виявила. Стаття написана англійською мовою на 15 аркушах зі зворотами, з класично оформленими покликаннями, дрібним, проте чітким почерком.

Подібним способом Я. Дашкевич передавав тексти своїх досліджень О. Прицакові неодноразово, про що також згадує професор Ф. Сисин⁸. В аналізованому архіві знаходимо ще одну наукову працю, надіслану в січні – лютому 1988 р. у формі листів, цього разу на адресу самого О. Прицака. Розвідка присвячена конфесійним і культурним контактам Русі та Вірменії IX – першої половини XIII ст. і є ксерокопією рукопису Я. Дашкевича, оригінал якого віднайти в архіві не вдалося. На відміну від попередньої, ця стаття україномовна. Тут же збереглася й записка співробітника УНІГУ до О. Прицака, в якій йдеться про переклад цієї роботи на англійську мову А. Сороковським.

⁶ Другим вченим з України, стаття якого з'явилась у «Harvard Ukrainian Studies», став академік П. Толочко. Див.: *Tolochko P. Volodimer Svjatoslavic's Choice of Religion: Fact or Fiction? // Harvard Ukrainian Studies. – Cambridge, 1988-1989. – № 12/13. – P. 816-829.*

⁷ *Stepaniv Ja. A Legend about Paper Manufacturing in Thirteenth-Century Ukraine // Harvard Ukrainian Studies. – Cambridge, 1978. – Vol. 2 (4). – P. 423-429.*

⁸ *Сисин Ф. Ярослав Дашкевич як історик України // Лицар Духу: Меморіальний зб., присвяч. професору Ярославу Дашкевичу. – Львів, 2011. – С. 15.*

Свої публікації львівський історик відсилав О. Прицакові систематично від часу встановлення листовного зв'язку, тобто з початку 1960-х рр. У результаті в архіві гарвардського вченого сформувалася підбірка відбитків і ксерокопій друкованих праць Я. Дашкевича, що були згруповані О. Прицаком в окремий підрозділ у рамках великого за обсягом архівного розділу «Праці інших вчених». Ця підбірка охоплює п'ять статей з «Вісника Матенадарану» (Єреван, 1962-1988), шість – з «Историко-филологического журнала Академии Армянской ССР» (1964-1987), чотири – з «Вопросов языкознания» Академии наук СССР (Москва, 1981-1988), п'ять (у співавторстві з Е. Триярьським) – з часопису «Rocznik Orientalistyczny» (Варшава, 1974-1979), та ін. Більшість своїх друків Я. Дашкевич надсилав з дарчими написами, де зазвичай фіксував місце й дату відправлення, яка подекуди відрізнялася від дати видання статті (щонайбільше на один рік).

О. Прицак також регулярно дарував свої опубліковані роботи Я. Дашкевичу. Про це, зокрема, дізнаємося з повідомлень у листах останнього про отримання відбитків наукових досліджень гарвардського історика або з подяки за надіслані друковані матеріали. Саме ці надходження з-за кордону й уможливили написання Я. Дашкевичем першого в Україні огляду праць О. Прицака (копія також зберігається в архіві). Намагаючись охопити якомога ширше коло публікацій закордонного вченого, які переважно друкувалися у важкодоступних і маловідомих для українських науковців сходознавчих виданнях різних країн і які тоді було неможливо знайти в українських бібліотеках, автор огляду прагнув «ознайомити наукову громадськість з основними дослідженнями сходознавця-алтаїста, особливо з такими, що стосуються вивчення східних джерел з історії Східної Європи в цілому та України зокрема»⁹. Загалом було проаналізовано 15 статей та дві рецензії О. Прицака з історії й культури гунів, болгар, огузів, половців та інших степових народів, які мігруючи в західному напрямку, з'явилися в IV ст. на історичній арені Східної Європи. Ці дослідження були опубліковані в 1949-1959 рр. – здебільшого в німецьких виданнях, а також у турецьких, данських, польських. У примітці Я. Дашкевич зазначає, що за межами огляду залишилися мовознавчі розвідки дослідника, серія його нарисів про тюркські мови та велика група робіт з історії держави Караханідів. Львівський історик вказує на притаманний для О. Прицака науковий метод, а саме розгляд ним мовних фактів як історико-культурного явища, через що його дослідження є цікавими не лише з мовознавчого погляду, а й з історичного. Побіжно зауважимо, що огляд був надрукований під одним із псевдонімів Я. Дашкевича – С. Корибут.

Після оприлюднення цієї роботи, її автор звернувся до О. Прицака з проханням надіслати праці, які вийшли в різних наукових виданнях протягом 1959-1964 рр., для підготовки нового огляду, в якому були зацікавлені численні українські науковці, котрі не мали жодної іншої нагоди ознайомитися з найновішими напрацюваннями вченого.

⁹ Сисин Ф. Ярослав Дашкевич як історик України... – С. 81.

Окрім власних статей, Я. Дашкевич неодноразово пересилав О. Прицакові й публікації інших дослідників, що з'явилися друком у радянських виданнях. Підтвердженням цього є періодичні повідомлення львівського історика в його листах до закордонного колеги, а також самі роботи інших науковців, збережені в архіві О. Прицака. Це переважно ксерокопії статей Я. Кіся, Т. Іруніна, О. Купчинського та ін. з «Науково-інформаційного бюлетеня Архівного управління УРСР» (від 1965 р. – «Архіви України»). Причетність Я. Дашкевича до надходження цих текстів у Гарвард вдалося встановити за його почерком на саморобних м'яких обкладинках кожної з копій, на яких учений своїм каліграфічним письмом, часто польською мовою, вказував повні бібліографічні дані публікації. Можна припустити, що відправляв ці матеріали український історик з Польщі, коли перебував там у наукових справах, оскільки для оправи ним використані обкладинки з учнівських зошитів місцевого виробництва. Серед іншого, Я. Дашкевич надсилав також друковані анонси новинок видавництва «Наукова думка», як-от «Археологія Української РСР» у трьох томах (1970 р.), «Кирило-Мефодіївське товариство. Документи» у трьох томах (1971–1972), «Словник української мови» в десяти томах (1974 р.) тощо. Про вагомий внесок цього вченого в ознайомлення О. Прицака з науковою літературою, що виходила і в Україні, і в інших республіках СРСР, свідчать також виявлені в аналізованому архіві поштові повідомлення про рекомендовані листи й бандеролі із зазначенням адреси відправника зі Львова, з вул. Козацької, 14а.

Таким чином, статті самого Я. Дашкевича, праці інших дослідників з СРСР та різні науково-інформаційні матеріали, якими систематично постачав львівський історик О. Прицака, давали змогу останньому стежити за розвитком радянської гуманітарної науки, зокрема сходознавчої, й за умов відсутності вільного обміну науковими відомостями та літературою. Важливість такого інформування для гарвардського вченого в ті роки важко переоцінити, оскільки Я. Дашкевич був чи не єдиним українським науковцем, з яким він підтримував тоді постійний зв'язок. І це при тому, що впродовж 1950–1970-х рр. О. Прицак досить активно листувався з дослідниками та науковими інституціями Москви, Ленінграда, Томська, Уфи, інших міст Російської Федерації та столиць східних союзних республік, – у його архіві нагромадилося декілька сотень листів від сходознавців, співробітників провідних наукових установ СРСР. У 1950-ті рр. вчений спілкувався й обмінювався науковими виданнями (хоча й не регулярно) зі своїм вчителем І. Крип'яквичем. Проте вже в наступні десятиріччя фактично тільки Я. Дашкевич забезпечував сталий зв'язок О. Прицака з Україною, а саме – з її науковим життям.

Невелика за кількістю група біографічних матеріалів Я. Дашкевича також містить цікаві документи, що не лише підтверджують тривалість взаємостосунків обох науковців, а й засвідчують поступове зміцнення цих взаємин і переростання їх у щире дружбу. Так, в архіві відклався, на перший погляд, не вельми інформативний з архівного та меморіального погляду матеріал, в якому відсутні автографи, окремі аркуші тощо. Йдеться про заповнену аплікаційну форму та

список публікацій Я. Дашкевича англійською мовою, датовані 1 липня 1984 р. Ймовірно, це один з багатьох документів, які готувалися з ініціативи О. Прицака в УНІГУ для того, щоб допомогти львівському історикові виїхати за кордон і реалізувати свої інтелектуальні можливості. Про ці неодноразові намагання й практичні заходи гарвардського вченого писав Я. Дашкевич і в своїх спогадах¹⁰. Іншим прикладом докладання зусиль О. Прицака у справі виїзду видатного українського історика з СРСР є його запрошення (виклик) відвідати США в 1980-х рр. У графі «ступінь родинних стосунків» О. Прицак вказав: «друг і колега», а в графі «місце проживання під час перебування в США» подав свою домашню адресу. В архіві також віднайдено біографію Я. Дашкевича, авторство якої поки не встановлено. Це незавершений рукописний текст обсягом 5 аркушів, що, як випливає зі змісту, був написаний після 1983 р. Вірогідно, що й цей біографічний матеріал готувався в стінах УНІГУ для пакету документації, необхідної для виїзду українського дослідника в США.

Низка матеріалів цієї групи датується 1990-ми рр. Це, зокрема, машинописний текст «Показчик друкованих праць та відгуків на них» (обсягом 44 аркуші), що, напевно, як і «Висновок Спеціалізованої вченої ради Д 01.43.01 в Інституті української археографії НАН України про наукове дослідження Дашкевича Я. Р. «Стан і напрямки джерелознавчих та історіографічних досліджень історії України (друга половина XIX–XX ст.)»», є складовою комплексу документів, підготовлених ученим у 1994 р. на здобуття ступеня доктора історичних наук. Оскільки О. Прицак був членом Наукової ради із захисту дисертацій в Інституті української археографії НАН України, то і «Показчик...», і «Висновок...» могли бути передані йому офіційно. Гарвардський учений вважав за потрібне зберегти ці документи, і вони спочатку з України помандрували до США, а потім повернулися до України разом з усією його науковою спадщиною.

Найбільш вагомою за чисельністю одиниць збереження та інформативністю змісту є група епістолярних матеріалів, що включають 23 листи та 66 листівок. Під час первинного розбирання архіву О. Прицака виявлено ще 50 конвертів, адресованих йому Я. Дашкевичем. Крім того, в частині кореспонденції знаходимо повідомлення львівського історика про той чи той лист (із зазначенням дати його написання), відсутній в архіві. Тому маємо підстави припустити, що фактично кількість листів і листівок, надісланих Я. Дашкевичем О. Прицакові, може сягати понад 150 одиниць. Характерною особливістю епістолярію Ярослава Романовича є фіксація місця й дати написання кожного документа. З огляду на те, що Я. Дашкевич листувався зі своїм закордонним колегою протягом 27 років, з перервою щонайбільше декілька місяців, за цією кореспонденцією можна відтворити (з невеликими похибками) рік за роком наукову біографію вченого, географію його подорожей і наукових мандрівок, зміни місця праці, основні події в особистому житті.

¹⁰ Див.: Дашкевич Я. Для Омеляна Прицака... – С. 13.

Хронологічні межі збереженого епістолярію: 1 липня 1962 р. – 4 листопада 1989 р. Однак у листівці від 1 липня 1962 р. Я. Дашкевич згадує про своє попереднє письмове звернення до гарвардського дослідника і того до себе. Тож тільки порівняльний аналіз листів О. Прицака, що відкриті в архіві львівського історика, дасть змогу більш точно встановити початок дистанційного спілкування обох учених. У вже згаданих спогадах про своє знайомство з О. Прицаком Я. Дашкевич помилково вказав, що це листування провадилося з 1963 р.¹¹ Показово, що від 1990 р. в архіві немає жодного листа, що пояснюється, вочевидь, кількома обставинами: приїзд О. Прицака в Україну, часті безпосередні зустрічі вчених у Києві, їхня співпраця в різних наукових проектах першої половини 1990-х рр. та спілкування по телефону.

Листи Я. Дашкевича відображають еволюцію взаємин між ним та О. Прицаком, що спостерігається передовсім у звертаннях. Якщо у своїй кореспонденції в 1960-ті рр. львівський історик звертається до закордонного колеги «Вельмишановний пане професоре» або «Дорогий пане професоре», з 1979 р. – «Дорогий Друже Омеляне», але ще на «Ви», то в листі від 20 липня 1988 р. читаємо: «Дорогий Омеляне.., вже після Твого від'їзду...». Зауважимо, що це був перший лист Я. Дашкевича після візиту О. Прицака до України в червні 1988 р., коли й відбулася безпосередня зустріч обох вчених по десятиліттях заочного знайомства, що започаткувала новий етап у їхніх відносинах. Стосунки двох науковців, пройшовши випробування часом, поступово переросли з приязно-офіційних у дружні (саме це й дозволило Ярославу Романовичу назвати О. Прицака вченим-приятелем¹²).

Якщо листи Я. Дашкевич в основному писав зі Львова, то значна частина листівок надіслана ним з різних міст, де дослідник працював у бібліотеках, архівах і брав участь у наукових конференціях, а саме з Єревана, Москви, Ленінграда, Тбілісі, Вільнюса, Каунаса, Чебоксар, Архангельська, Ташкента, Уфи, Києва, Вінниці, Кам'янець-Подільського, Варшави, Кракова, Вроцлава та ін. Кожна листівка – це міні-лист з коротким повідомленням про свої наукові справи, нові видання, конференції, джерельні знахідки, публікації різних вчених, події в науковому середовищі України та інших союзних республік. Водночас зміст кожної листівки – це своєрідне резюме роботи за час такої подорожі чи невеликий календарний період. Навіть вітальні листівки з Новим роком та Різдом містять бодай коротку наукову інформацію, особисту або загальну.

Окрім відомостей про власні творчі плани та здобутки, обміну думками щодо дослідницьких проблем, епістолярій Я. Дашкевича насичений фактажем про наукове життя в СРСР 1960–1980-х рр. Ця кореспонденція кидає світло й на плани О. Прицака надрукувати свої праці в Україні, зокрема монографію «Слово о полку Ігоревім». Саме Ярослав Романович 1966 р. виступив посередником у цій справі між іноземним ученим та віце-президентом Академії наук УРСР акаде-

¹¹ Див.: Дашкевич Я. Для Омеляна Прицака... – С. 9.

¹² Там само. – С. 11.

міком І. Білодідом. Львівський історик також розмовляв з І. Крип'якевичем, який обіцяв звернутися до І. Білодіда з проханням підтримати пропозицію О. Пріцака видати своє дослідження в Україні. Хоча тоді книга так і не з'явилася друком на Батьківщині дослідника¹³, проте сам факт участі Я. Дашкевича в переговорах з представниками офіційної академічної науки щодо видання роботи визнаного у світі вченого, яким вже на той час був О. Пріцак, свідчить про щире прагнення українського історика допомогти колезі. Осмислюючи цю сторінку у взаєминах обох науковців, варто мати на увазі ту обставину, що Я. Дашкевич, перебуваючи у складних стосунках з радянською владою та під її пильним наглядом, усе-таки вважав за потрібне посприяти опублікуванню праці закордонного дослідника.

Листи є зразком високих людських взаємин двох інтелектуалів, які в делікатній формі висловлювали свою стурбованість щодо приватних справ один одного та поради особистого характеру, в т. ч. з приводу стану здоров'я, працевлаштування Я. Дашкевича тощо. Це листування за змістовим наповненням, тривалістю, систематичністю, постійністю, специфікою суспільних умов і місця створення є унікальним явищем в історії вітчизняного епістолярію, що документує стосунки науковців, які жили й творили у відмінних державно-політичних системах. Я. Дашкевич назвав кореспонденцію О. Пріцака золотим фондом свого епістолярного архіву, підкресливши, що вони чекають видавця¹⁴.

В архіві О. Пріцака бачимо також п'ять індивідуальних фотографій Ярослава Романовича, надісланих ним у різні періоди життя впродовж 1972-1995 рр., три з яких з дарчими написами, що вказують або на наукову тему, над якою працював тоді дослідник (наприклад, «Асканія Нова, вересень 1978 р., біля “кам'яної баби»»), або на його наукову подорож («Іstanbul, грудень 1995 р.»).

Отже, документи Я. Дашкевича в аналізованій архівній колекції акумулюють важливу інформацію, що характеризує взаємини обох науковців протягом півсторіччя, і становлять цінну джерельну базу для укладення наукових біографій кожного з учених, а також для відтворення історії вітчизняної гуманітарної науки ХХ ст. загалом. Тому вивчення й уведення в науковий обіг матеріалів Я. Дашкевича, що відклалися в Науковому архіві НаУКМА, має стати спільним завданням насамперед Науково-дослідного центру орієнталістики ім. Омеляна Пріцака в НаУКМА і Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Крім того, повноцінне й усебічне дослідження наукової спадщини обох дослідників неможливе без опрацювання архіву Я. Дашкевича, що зберігається у Львові.

У додатку пропонуються три документи Ярослава Романовича з архіву О. Пріцака – дві листівки та один лист. Вибір саме цих зразків кореспонденції

¹³ Того ж 1966 р. в одному з українських видань у США була опублікована стаття О. Пріцака «Автор “Слова о полку Ігоревім”». Див.: Листи до Приятелів. – Нью-Йорк, 1966. – Ч. 163-164. – Кн. 11-12. – С. 1-12.

¹⁴ Дашкевич Я. Для Омеляна Пріцака... – С. 10.

зумовлений тим, що вони, по-перше, представляють хронологічно крайні межі збереженого епістолярію Я. Дашкевича в архіві О. Прицака; по-друге, містять інформацію про близьких і добре відомих обом кореспондентам осіб – І. Криг'якевича, А. Ковалівського, Т. Груніна; по-третє, повністю відображають стиль, характер і дух листовного спілкування вчених. Орфографія та пунктуація майже цілковито збережені.

ДОДАТОК

1. Листівка Я. Дашкевича до О. Прицака від 1 липня 1962 р. з Єревана

Вельмишановний Пане Професоре! Прошу Вас прийняти найкращі поздоровлення з далекої сонячної Вірменії. Я вже декілька днів під враженням [від] цієї цікавої екзотичної країни. Не зумів я дістати цікавих видань, сходознавство (крім вірменознавства та курдознавства) тут не дуже розвинене – але, може, й ці 4 книжки, які я Вам сьогодні посилаю, допоможуть Вам уявити собі культурні надбання Вірменії, її сучасне обличчя.

Бажаю Вам всього найкращого, міцно тисну Вашу руку.

Єреван, 1 липня 1962. Яр. Дашкевич.

2. Лист Я. Дашкевича до О. Прицака від 18 липня 1962 р. зі Львова

Львів, 18.7.1962

Вельмишановний пане професоре!

Дуже дякую Вам за листа з 1 червня. Я цілком погоджуюся з Вашою оцінкою вірмено-українського збірника. В жовтні ц. р. у Києві та у Львові відбудеться друга сесія, присвячена українсько-вірменським зв'язкам, – ми маємо надію, що видані після цієї сесії матеріали будуть цікавіші та цінніші.

Я писав уже Вам, що отримав Ваші відбитки, – ще раз Вам сердечно дякую. *Fundamenta*¹⁵, очевидно, десь незабаром прийдуть. З Єревану післав я вам дещо на пам'ять – на жаль, цікавіші сходознавчі видання роздобути там не вдалося. Сектор сходознавства Академії наук Вірменської РСР займається, в основному, історією та економікою сучасного Близького Сходу.

Дуже добре, що Ви подали мені великий список Ваших дезидератів. Давніші видання я замовив у московських та ленінградських антикварнях; у Львові наукова букіністична книга трапляється рідко. Якщо у мене виникнуть ще якісь книжкові потреби, я, за Вашим дозволом, звернуся до Вас.

Поки що, одночасно з цим листом, посилаю Вам «Историографию истории СССР с древнейших времен», М., 1961, що є у Вашому списку.

¹⁵ Мовиться, вочевидь, про відбитки статей збірника, присвяченого тюркським мовам, на сторінках якого вийшли п'ять розвідок О. Прицака: *Philologiae Turcicae Fundamenta* / Ed. by J. Denny et al. – Wiesbaden, 1959. – Vol. 1.

Іван Петрович¹⁶ з 1 липня вже на пенсії. Здоров'я його не погане, і в нього ще багато творчої енергії – але адміністративні функції його нервували й тому він сам просився, щоб його відпустили відпочити.

З 1 серпня я йду у відпустку. Погода в нас препогана – і я тікатиму на бережжя Чорного моря: там більше тепла і сонця.

Бажаю Вам дальших творчих успіхів, сердечно Вас здоровлю.

Ваш Яр. Дашкевич.

Р. С. З українських сходовознавчих новин: проф. А. П. Ковалівський у цьому році випускає в світ вибір текстів східних авторів з історії України. На жаль, здоров'я його дуже і дуже погане (минулого року йому оперативно усунули одну нирку – а друга також працює погано). Т. І. Ґрунін (я писав уже, здається, Вам, що він цілком не бачить, – і не має перспектив на покращання), разом з своєю племінницею, також тюркологом Е. О. Ґруніною¹⁷, закінчив підготовку до друку вірмено-половецьких текстів Кам'янецьких книг¹⁸. Збірка текстів вийде в світ у видавництві Академії наук СРСР.

3. Листівка Я. Дашкевича до О. Пріцака від 4 листопада 1989 р. з Москви

Дорогий Омеляне! Прошу Тебе прийняти найкращі побажання з столиці. Тут я завершив свою мандрівку по конференціях та круглих столах: Київ (виступи на комісії для спадщини Грушевського та доповідь про сучасну укр. школу), Миколаїв над Богом (Українська краєзнавча конференція – доповідь про полковотенний лад), Кам'янець-Подільський (екологічна конференція – доповідь про історичну екологію Поділля), Москва (круглий стіл про концепцію розвитку культури Російської Федерації – доповідь про український досвід у цій ділянці та культурну програму укр. меншості в Росії). Тепер вже повертаюся додому і бра-тимуся за серйозну науку – якщо це виявиться можливим.

Сердечно поздоровляю тебе, обнімаю і цілую.

Твій Ярослав.

¹⁶ Іван Петрович Крип'якевич очолював Інститут суспільних наук Академії наук УРСР у Львові в 1953-1962 рр. Роль цього вченого в науковому формуванні О. Пріцака є однією з визначальних, на що той неодноразово вказував у своїх працях і виступах, дуже цінуючи кожне повідомлення про свого вчителя. В архіві О. Пріцака зберігається також фотографія І. Крип'якевича, яку надіслав Я. Дашкевич.

¹⁷ Ельвіра Олександрівна Ґруніна (1926 р. н.) – російський тюрколог, доктор філологічних наук, професор Інституту країн Азії та Африки Московського державного університету.

¹⁸ Ймовірно, йдеться про видання: Документи на половецькому мові XVI в. (Судебные акты Каменец-Подольской армянской общины) / Транскрипция, пер., предисл., введ., грам. коммент. и глоссарий Т. И. Ґрунина; под ред. Э. В. Севорьяна; статья Я. Р. Дашкевича. – Москва, 1967. У збірнику є праця Я. Дашкевича «Армянская колония в Каменец-Подольском в 50–60-х годах XVI в. (Половецкие акты армянского суда 1559-1567 г. как исторический и юридический источник)» (С. 65-96).